

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Казахський національний університет імені аль-Фарабі
Texas A&M University-commerce (USA)

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Збірник наукових статей за матеріалами XIV Міжнародної
науково-практичної конференції
23 жовтня 2020 р.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ЯЗЫКОВОЙ ПОДГОТОВКИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ

Сборник научных статей по материалам XIV Международной
научно-практической конференции
23 октября 2020 г.

Харків
2020

УДК 378
ББК 74.58

Проблеми і перспективи мовної підготовки іноземних студентів: збірник наукових статей за матеріалами XIV Міжнародної науково-практичної конференції (23 жовтня 2020 р.). – Харків: ХНАДУ, 2020. – 335 с.

У збірнику наукових статей за матеріалами конференції висвітлюються актуальні проблеми лінгводидактики та методики викладання української/російської мови як іноземної, професійно-мовленнєвого спілкування, застосування у навчальному процесі традиційних та інноваційних технологій, прийомів та алгоритмів розвитку комунікативних та дискурсивних компетенцій іноземних студентів, а також психолого-педагогічні засади організації навчального процесу, міжкультурної комунікації та соціально- психологічної адаптації.

Адреса: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 61002, м. Харків, вул. Ярослава Мудрого, 25.
Телефон: (057) 707-37-45.

Друкується в авторській редакції. За зміст, автентичність фактичного матеріалу та посилань відповідають автори.

© ХНАДУ, 2020

Навчання української мови в багатоетнічній групі

Лещенко Т.О., Юфименко В.Г.

Українська медична стоматологічна академія

м. Полтава, Україна

e-mail: tetyana.57@ukr.net; viktoria-poltava@ukr.net

Важливим напрямом розвитку системи вищої освіти в Україні є залучення до вітчизняних закладів вищої освіти іноземних студентів. Сьогодні практика викладання іноземних мов має дві основні форми навчання, які можна виділити залежно від кількості тих, хто навчається: індивідуальне навчання і робота в групі. Групова форма навчання іноземних студентів на початковому етапі є панівною при організації навчального процесу у вищих навчальних закладах України, в тому числі й у практиці навчання українській мові як іноземній [2; 125]. Досить часто в практиці навчання викладач має справу з групою, в якій представлені студенти з різних країн світу в різному співвідношенні. Реальність сучасних українських закладів вищої освіти така, що в більшості випадків не вдається сформувати одномовні групи або групи студентів із однієї країни. Отже, найчастіше викладач працює в багатоетнічній навчальній групі [1; 43].

Будь-який іноземний студент, який приїхав на навчання в Україну, проходить лінгвокультурну адаптацію, тобто звикає до іншого мовного та культурного середовища [5; 141]. Ця адаптація відбувається одночасно на різних рівнях: фізіологічному, психологічному, соціокультурному, мовному та ін. Українська мова в подібній ситуації набуває ролі об'єднуючого чинника: з одного боку, вона є об'єктом вивчення, з іншого – інструментом пізнання нового середовища та пристосування до нього [6; 54].

Модель лінгвокультурної адаптації, запропонована Н. В. Поморцевою, базується на інтеграції адаптаційних процесів і навчання мові. Метою подібної моделі є мінімізація труднощів різних видів адаптації засобами

мовного навчання. Поморцева розглядає лінгвокультурну адаптацію як складний, багатогранний і багатосторонній процес знайомства, звикання і пристосування особистості іноземного студента до іншого культурного середовища існування, освіти, взаємодії (особистісної і групової) та підготовки до здійснення майбутньої професійної діяльності. Інакше кажучи, це – процес входження в ціннісно-сміслову поле іншого соціокультурного середовища через навчання нерідній мові, вивчення нової культури, культуротворчу діяльність [4; 179].

Наразі є необхідним теоретичне осмислення специфіки управління навчальними і адаптаційними процесами в подібних умовах, як і вироблення ефективних методів педагогічної взаємодії. Як показують результати опитувань серед студентів, проблема готовності до навчання в багатоетнічному групі дійсно актуальна. Іноземні студенти в цілому позитивно налаштовані на навчання в багатокультурному середовищі. Які ж труднощі виникають в роботі з багатоетнічною навчальною групою?

По-перше, це – мовні труднощі. У студентів із різних країн виникають різні труднощі в освоєнні фонетичної системи української мови. Викладач, як мінімум, повинен мати уявлення про особливості того чи іншого національного контингенту. Залежно від складу групи можна використовувати національно орієнтовані вступні фонетичні курси, що враховують труднощі вимови певних звуків. Крім того, необхідно враховувати фонетичні прояви проблем міжкультурної комунікації: неблагозвучні для сприйняття іноземними студентами поєднання в українській мові, неблагозвучні поєднання в рідних мовах учнів, вживання яких слід уникати в українському мовному середовищі. Граматична система української мови так само вимагає пильної уваги: носії різних мовних систем стикаються з різними проблемами при вивченні граматичних категорій української мови. Є ряд категорій, наприклад, вид дієслова або дієслова руху, які важкі для всіх студентів, і викладачеві слід враховувати випадки

інтерференції в мові представників різних національностей. Наприклад, для китайських студентів буде складним засвоєння категорій роду, числа, відмінка в іменників, а в арабських студентів ці ж категорії не викликають труднощі в осмисленні, необхідне лише тренування конкретних лексико-граматичних одиниць. Під час аудиторних занять бажано залучати зіставлення мовних явищ в рідних мовах студентів, що дозволить як розширити лінгвістичні знання студентів, так і формувати толерантне ставлення до інших мов і культур, позитивне сприйняття один одного [3; 112].

По-друге, під час роботи викладач стикається з труднощами, що пов'язані з культурно-ціннісним аспектом. Особливої уваги з боку викладача потребують питання релігії, конфесійних відмінностей, системи гендерних ролей, інститутів шлюбу та сім'ї, стереотипів вербальної і невербальної комунікативної поведінки в рідних культурах студентів. Наприклад, вивчення однієї з перших мовних тем «Сім'я» може викликати труднощі в роботі з арабськими студентами та студентами з інших мусульманських держав, так як мусульманський етикет не допускає розпитувань про жіночу частину сім'ї. Розуміння етнокультурних особливостей студентів повинно впливати на відбір змісту навчального матеріалу для занять, форми завдань [7; 253].

По-третє, є труднощі, що пов'язані із сприйняттям навчального процесу, адже у кожного іноземного студента, що приїжджає в Україну, існує стереотип навчального процесу, структури взаємин між викладачем і студентом, між членами колективу, звичка до певного педагогічного стилю. Особливо яскраво це виявляється на початковому етапі навчання українській мові. Так, у випадку з багатоетнічною групою може відбуватися зіткнення національних дидактичних систем, часом малосумісних. І тут особливо важлива роль викладача як організатора. Його завдання - об'єднати, уникнути конфліктних ситуацій, адаптувати іноземних студентів до української освітньої системи. Сюди ж відноситься і розуміння студентами ролі викладача

в навчальному процесі. Як відомо, в різних культурних традиціях по-різному сприймається роль викладача в навчальному процесі. Особливо яскраво проявляються ці відмінності в східних і західних культурах. В арабських країнах і в Китаї, В'єтнамі традиційно вкрай шанобливе ставлення до вчителя, суворе дотримання дистанції між вчителем і учнем, і учнів із Західної Європи, - де вчитель є скоріше партнером, який керує навчальним процесом, але ніяк не абсолютним авторитетом [9; 272].

По-четверте, є труднощі, пов'язані з міжособистісним спілкуванням усередині колективу, і це завжди є потенційним джерелом конфлікту. У той же час взаєморозуміння і доброзичливі відносини між студентами групи сприяють її ефективній діяльності. В ситуації з багатоетнічною групою в міжкультурну комунікацію вступають не тільки викладач із студентом, але й студент із студентом. Якщо під час роботи з одномовною групою, ми спостерігаємо зіткнення двох культурних систем, двох образів світу, двох мовних особистостей – викладача і студента, то в інтернаціональному колективі студенти є носіями різних мовних, культурних традицій, психолінгвістичних, етнопсихологічних особливостей [8; 269]. І всі вони вступають у взаємодію між собою і з системою мови, що вивчається. У цьому випадку необхідно відзначити двояку роль української мови, яка не лише є предметом вивчення, але й в ситуації міжкультурної комунікації всередині багатоетнічної групи відіграє роль інструменту консолідації, формування навчального колективу.

Література:

1. Бей Л.Б. Проблеми викладання української мови різним категоріям іноземних студентів / Л.Б. Бей, О.М. Тростинська // Вісник Харківського Національного університету ім В.Н. Каразіна № 12. –2008.- С. 42–49.
2. Лещенко Т.О. Використання комунікативного підходу до засвоєння стоматологічної термінології на занятті з української мови як іноземної / Т.О. Лещенко, В.Г. Юфименко // Актуальні проблеми сучасної вищої медичної освіти в Україні : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 21 березня 2019 р. – Полтава, 2019. – С. 125–128.
3. Лещенко Т.О. Особливості мовної підготовки іноземних студентів вищих медичних навчальних закладів України / Т. О. Лещенко, В. Г. Юфименко // Європейський вибір - невід'ємна складова розвитку вищої медичної освіти України : матеріали навч.-метод. конф. – Полтава, 2013. – С. 111–112.

4. Лещенко Т.О. Пізнання України як спосіб соціалізації іноземних студентів / Т.О. Лещенко, В.Г. Юфименко // Мовні дисципліни в контексті розвитку сучасної вищої школи : матеріали Всеукр. дист. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. – Харків, 2014. – С. 179–180.
5. Лещенко Т.О. Соціально-культурна адаптація іноземних студентів англomовної форми навчання у процесі навчання української мови як іноземної на початковому етапі / Т.О. Лещенко, В.Г. Юфименко // Інновації та традиції у мовній підготовці іноземних студентів : тези доп. міжнар. наук.-практ. семінару. – Харків : Вид-во Іванченка І. С., 2018. – С. 140–143.
6. Лещенко Т.О. Українська мова як інструмент професійної адаптації студентів-іноземних громадян в Україні / Т.О. Лещенко, В.Г. Юфименко // Актуальні питання медичної (фармацевтичної) освіти іноземних громадян: проблеми та перспективи : збірник статей навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 22 листопада 2018 р. – Полтава, 2018. – С. 54–56.
7. Лещенко Т.О. Формування лінгвоукраїнознавчої компетенції іноземних студентів медичних ВНЗ засобом української пісні / Т.О. Лещенко, І.В. Самойленко, В.Г. Юфименко // Творчість Раїси Кириченко в культурному просторі України на покордонні ХХ-ХХІ століть: до 70-ліття від дня народження Березини української пісні : зб. наук. праць. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2013. – С. 253–263.
8. Юфименко В.Г. Медична блогодидактика та медіаосвітні технології як новітні чинники розвитку професійної компетентності фахівця / В.Г. Юфименко // Сучасна медична освіта: методологія, теорія, практика : матеріали Всеукр. навч.-наук. конф. з міжнар. участю (м. Полтава, 19 березня 2020 р.) – Полтава, 2020. – С. 269–272.
9. Юфименко В.Г. Соціальні мережі як ефективне середовище комунікації в мовній підготовці іноземних студентів / В.Г. Юфименко // Сучасна медична освіта: методологія, теорія, практика : матеріали Всеукр. навч.-наук. конф. з міжнар. участю (м. Полтава, 19 березня 2020 р.) – Полтава, 2020. – С. 272–275.

ЗМІСТ

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ЛІНГВОДИДАКТИКИ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ/РОСІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Авдеенко Ю.И. Восприятие прилагательных русского языка арабскими студентами при изучении РКИ	3
Архипенко Л.М. Про особливості навчання писемного мовлення в транслінгвальному аспекті	9
Ahmedova A.K. Features of the method of teaching writing as a form of communication for foreign students studying Russian	13
Бондаренко И.В. Ономастикон языка как фактор формирования лингвистической компетентности иностранных учащихся	18
Варава С.В. К вопросу об обучении конспектированию.....	25
Гура В.О. Організація лексичної роботи на уроці іноземної мови.....	30
Дегтярьова Т. О., Дядченко Г. В. Становлення лексико-граматичних навичок як передумова формування мовленнєвих умінь інокомунікантів...	33
Дьолог О.С. Особливості викладання граматики в курсі української мови як іноземної.....	39

Китаева Т.В. Добрая пословица век не сломится: о дидактическом аспекте языковых паремий.....	42
Кісіль Л.М. Проблема інтерференції в українському усному мовленні іноземних студентів	48
Курлович И.Н. К вопросу об использовании деловых игр при обучении русскому языку как иностранному.....	55
Ланова І.В. Особливості роботи зі студентами-іноземцями на початкового етапі навчання української мови.....	58
Малихіна Ю.О. Категорія роду іменників в українській та російській мовах. Компаративний аспект.....	60
Селибирова Л. В. К вопросу о типичных ошибках туркменских студентов при изучении русского языка как иностранного	64
Сергійчук Л.В. Використання текстів публіцистичного стилю на уроках української мови як іноземної	67
Сокол М.О. Communicative method in the process of teaching grammar during Ukrainian language as a foreign language classes.....	69

СУЧАСНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС: ТРАДИЦІЙНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ, АЛГОРИТМИ Й ПРИЙОМИ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Artiomova O.I., Ushakova N.V. Organization of a non-native language remote education	72
Безкоровайна Л.С. Методичні проблеми мовної підготовки іноземних студентів початкового етапу навчання.....	77
Богиня Л.В. Ефективність застосування електронного сервісу Quizlet під час вивчення мови іноземними студентами на початковому етапі	81
Божко Н.М. Проблемы в работе по языковой подготовке иностранных студентов в условиях карантинных ограничений	87
Валіт О.С. Основні принципи організації онлайн очної (денної) форми навчання української мови іноземних студентів за допомогою дистанційних технологій	92
Вальченко И.В. Использование интерактивных методов обучения на уроках русского языка как иностранного.....	96
Грицюк В.Є., Гудзенко О.Ф., Дягілев В.Є. Навчання іноземних студентів в умовах дистанційної освіти	99
Задорожня Л.В. Потенціал використання інфографіки на заняттях з української мови як іноземної	102
Івлєва С.М. Недоліки та переваги дистанційного навчання нерідної мови на підготовчому відділенні для іноземних слухачів.....	107
Kaliner Y.V. The role of information environment in the development of language competence	109

Коваленко Т.М. Дистанційне навчання на платформі LMS Moodle: з досвіду викладання навчальної дисципліни «Історія України та українська культура» іноземним студентам медичного факультету	111
Коренєва І.В., Клименко Г.В., Шапошник А.М. Порівняння дистанційної освіти іноземних студентів на прикладі використання платформ Moodle та Google Classroom.....	114
Крайнюк О.В. Створення моделі інтерактивної лекції за допомогою мобільної системи опитування	117
Кутья Е.А. Инновации в системе дистанционного обучения	120
Лагута Т.М., Вержанська О.М. Креативні підходи в навчанні іноземної мови	124
Лещенко Т.О., Юфименко В.Г. Сучасний погляд на вивчення української мови іноземцями	130
Matvienko L. H. The importance of using electronic educational resources of philology in the preparation of foreign agricultural students	135
Melnychenko O., Kucherenko I., Novikova D. Attitude of native students to distance learning	139
Мишонкова Н.А. Реализация интерактивных методов при изучении русского языка как иностранного	141
Моргунова Н.С. Практика використання ZOOM у процесі мовної підготовки іноземних студентів	149
Оробінська М.В. Особливості викладання іноземних мов під час пандемії	152
Писаревська О.В. Інтернет – ресурси у вивченні української мови як іноземної	155
Рязанцева Д.В. Использование компьютерных технологий в обучении русскому языку как иностранному	157
Снежицкая О.С. Инновационные образовательные технологии в преподавании русского языка как иностранного: методика, дидактика	161
Сухова И.В., Комарова В.Л. Из опыта создания, организации обучающей среды при вынужденном дистанте	168
Тараненко В.В. Использование комплекса мультимедийных материалов на уроках РКИ по научному стилю речи	173
Цимбал Т.М. Контроль і оцінка діяльності іноземних студентів в on-line навчанні	178

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ: ПИТАННЯ АДАПТАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У ОСВІТНІЙ ПРОСТІР ЗВО

Беликова Е.В., Бессонова Н.Н., Греул О.А, Дытук С.А. Проблемы

адаптації іноземних соискателів в установах вищої освіти України	186
Гутнікова Т.Ю. Українська мова як іноземна у ВНЗ Східної та Південної України: мотиваційні аспекти та методи інтенсифікації мовної діяльності	196
Ихсангалиева Г.К., Нуржанова Ж.С. Проблемы академической адаптации китайских слушателей в новом образовательном пространстве	201
Клочко Т.В., Яценко А.А. Урахування етнопсихологічних і етнокультурних особливостей туркменських та узбецьких слухачів під час навчання іноземної мови	211
Лещенко Т.О., Юфименко В.Г. Навчання української мови в багатоетнічній групі	218
Лисенко І.О. Гра як засіб формування комунікативної компетенції на заняттях з української мови як іноземної	222
Мельникова Т.Н., Самуйлова Т.И. О роли воспитательной работы с иностранными студентами медицинских вузов в повышении качества обучения русскому языку (из опыта работы кафедры белорусского и русского языков Белорусского государственного медицинского университета)	225
Михайлюк Н.В. Обучение диалогической речи на уроках РКИ	233
Панченко Е.И. Обучение украинскому языку без языка-посредника	235
Плотникова Т.А. Виды коммуникативных заданий для иностранных студентов на подготовительном факультете	237
Семененко І.Є. Професійна підготовка як дієвий інструмент полікультурної самоорганізації мовної особистості	241
Соколова Г.П. Самостійна робота як важливий чинник формування професійно-компетентного фахівця	247
Ушакова Н.І. Забезпечення функціонування читання як складника загальнокультурної компетентності іноземних здобувачів вищої освіти ...	250
Хом'якова О.В., Нечипоренко С.С., Комарова В. Л. Країнознавчі тексти як засіб соціокультурної адаптації іноземних студентів на заняттях з української мови як іноземної	253
Черновалюк И.В. Совершенствование языковой подготовки иностранных студентов в условиях образовательной среды	254

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ У ПРАКТИЦІ ВИКЛАДАННЯ НЕРІДНОЇ МОВИ

Гайдей К.І. Щодо питання про роль картини світу у вивченні іноземної мови	261
Баличева Л. В. Імідж викладача в області міжкультурної взаємодії з іноземними студентами	265

Белый В.В. Некоторые аспекты функционирования белорусского и русского языков на белорусской этнической территории	272
Іванова Т.А. Про принцип ввічливості в мовних актах	277
Режко В.А., Хом'якова О.В. Культурні ремінісценції під час вивчення української мови як іноземної	282
Рыжченко О.С. Трудности в общении иностранных студентов с носителями украинского языка	285

ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНО-ПРИРОДНИЧИХ ТА СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН НЕРІДНОЮ МОВОЮ

Баличева Л. В., Добрунова Л. Е. Специфіка викладання фахових дисциплін іноземним здобувачам освіти	287
Волосяк М.А. Формування комунікативних компетенцій студентів інтернаціональних груп при вивченні дисциплін природничо-наукової та професійної підготовки	294
Волосяк М.А., Проценко О.М. Проблеми вдосконалення взаємодії середніх і вищих освітніх установ	298
Гребенюк Т.В. Шляхи підвищення інтеркультурної компетентності студентів – іноземних громадян на заняттях з історії української культури	303
Kozka I.K., Tarleva A.V. The fluency of oral practice in a medical language classroom	309
Копилова О.В. Науковий текст як основна одиниця навчання мови іноземних студентів-економістів	312
Кулішенко Л.А. Рольова гра у навчанні іноземних студентів-медиків	317
Свинаренко Н.О., Добрунова Л.Е. Актуальні проблеми вивчення гуманітарних наук іноземними студентами	320
Шипотілова О.П., Кожанов А.В. Особливості викладання історії України англійською мовою іноземним студентам спеціальності «Річковий та морський транспорт»	326